

ORHAN SEYFİ VE ŞİİRLERİ

ANUŞ GÖKÇE

Sevgili okurlar, bu sayıda sizlere *Beş Hececilerden* Orhan Seyfi Orhon'u şiirlerinden hareketle tanıtmaya çalışacağım. Orhan Seyfi Orhon'un tüm şiirleri bir kitapta *"Şiirler"* adıyla toplanmış ve 1970 yılında MEB tarafından *"1000 Temel Eser"* arasında Nihat Sami Banarlı'nın güzel bir tanıtım yazısıyla yayınlanmıştır. Banarlı Hoca, şairin hayatını, yazım tekniğini, şiirlerin şekil ve

temasını, musiki ve ahengini tetkik etmiştir. Şiirler daha önce dergi ve gazetelerde tefrika edilmiş, sonra *"Gönlüden Sesler"*, *"İşte Sevdığım Dünya"*, *"Fırtına ve Kar"*, *"Münacatlar"*, *"Memleket Şiirleri"*, *"Kervan"*, *"Hatıralar"* gibi isimler altında toplanarak yeniden yayınlanmıştır.

Şiirler

Yazarı: Orhan Seyfi Orhon

Yayınevi: MEB Basımevi 1000 Temel Eser

Yayınlanma tarihi: 1970

Türü: Şiir.

Fiziksel özellikleri: Karton kapaklı, küçük boy kitap. 22+ 240+1 sayfa.

İlk dörtlük:

“Çok eski zamanda
Oğuz Han Hükümdarmış
İşitmiştim Turan’da
Bir Peri Kızı varmış”

Son dörtlük:

Ne varsa gençliği, mehtabı, aşkı, rüyası...
Ne varsa hepsi masal!
Evet şu boş dünya
Fakat ne hoş dünya!

Dil ve üslup Özellikleri:

Kitap arı duru bir Türkçe ile yazılmıştır. Çoğu şiirleri hece vezniyle yazılmıştır. Şekilde serbest gibi görünse de her bir dize bir sonraki dize ile kafiyelidir. Hece sayıları bazı dizelerde azalmakta, bazen bir kelime ya da bir heceye düşmektedir. Bu durum şiirde mükemmel bir ahenk ve musiki yaratmaktadır.

Kitabın muhtevası:

Kitapta bütün şiirleri toplanmıştır. Bu şiirlerde doğayı, komşuları, hayvanları, doğa olaylarını, kar, su, fırtına, rüzgâr, sıcaklığı bulabiliriz. Şiirlerinde *aşk, sevgi, ölüm, hasret, münacat, hatıra* vs. konularını işler. Şiirlerinde serbest vezin gibi görünse de aruzun bazı kalıplarını bölerek; değişik bir tarzda yazmıştır. Şair orijinal şiirler yazmak ve emsallerini ve kendini aşmak istemiştir.

Şiir kitapları:

Şiirlerinin çoğunu hece vezniyle yazmıştır. İlk şiir kitabı “Gönülden Sesler” dir. Şair ilk şiirlerini aruzla yazmıştır. Daha sonra

Ziya Gökalp’le tanışır.

Yaşayan duru Türkçe ile hece vezninde şiirler yazmıştır. Şair, şiirlerinde aruzdan hece veznine geçişini ve Ziya Gökalp’ten etkilendiğini şöyle ifade eder: **“Bir Hitit heykeli gibi görünen bu adamın içinden ışıklar geliyordu.** En güzel ve en şerefli işin, yaşayan temiz Türkçeyle hece vezniyle yeni şiirler yazmak olduğunu söyledi.

Tıpkı dil gibi vezin de milletin malı idi. Aruz veznini ustaca kullanmak hüner değildi. Asıl hüner hece veznini bu günkü zevkimize göre işlemekti. Şair **“Gönülden Sesler”** için şöyle demektedir: *“Dilde milliyetçilik Türkçülüğün en değerlisi, en verimli ve en feyizlisiydi. Bu sözler içinde heyecanını taşıdığım Türkçülük duygularına dokundu. Ona inandım. Yeniden şairlik hevesine kapılmışım gibi, karşımda hiçbir örneği olmayan bir yol üzerinde emeklemeye başladım. İşte Gönülden Sesler”* budur. “(s.3 vd.)

“Peri Kızı ve Çoban Hikâyesi”,

kitabın ilk şiiridir. Hem masalımsı bir anlatım hem de tarihe ait bir dokunuş vardır. Oğuz Han’ın devreye girerek kıza nasihat etmesi tarihi bir hadisedir.

“... Sevimli kız, güzel kız!
Tek yaratmaz Tanrımız
Kimseyi tabiatla
Var bir eşin elbette
Sen de birine eşsin!

Kız, böyle tek yaşamak
Yaraşır mı -hele bak-
Senin gibi güzele?
Gel karış artık “El” e;
Neslimiz güzelleşsin!” (s.7vd.)

Şiirlerinde Temalar

“Annemle Hasbihal” de şair annesine olan duygularını dile getiriyor.

Kim annesini sevmez ki. İnsanın her yaşta annesine ihtiyacı var. Çünkü karşılıksız seven tek varlık *annedir, babadır*.

“... Bugün senin şefkatine, muhabbetine
Zanneder misin ki yok ihtiyacım?
Belki eskisinden daha muhtacım!
...

Aşk bir masalmış, yalanmış meğer,
Seven bir kalp için sığınacak yer
Yalnız o kucakmış, o dizmiş.
İnsanlar ne kadar merhametsizmiş!” (s. 53 vd.)

Hayvan sevgisi

Şair, hayvanları çok sever. **“Kanarya”** şiirinde onların da bir kalbi olduğunu, bizim bilemediğimiz dertleri olduğu için öttüğünü, kederlendiğini ifade eder. Kanaryanın aşk acısı çektiğini düşünür.

“... Belki uzun bir hicranla
Hıçkırıyor, bağılıyor;
Bizden ayrı bir lisansla
Sevdiğini çağırıyor...” (s.59 vd.)

Tabiat sevgisi

Tabiat, şaire ilham kaynağıdır. Yollar, ağaçlar, çiçekler, Boğaziçi'nin eşsiz manzarası şairi büyüler.

“Yolculuk” şiiri şairin hece vezniyle yazdığı gazellerden biridir. Şiirde aşk teması işlenir

“Veda ettim gençliğimin gamsız geçen rüyasına,
Çıktım aşkın nihayeti bulunmayan sahrasına.
Bilmiyordum yol neresi? Varacağım yer neresi?
Dayanarak gidiyordum ilhamımın esasına.
Bu sahranın kanat germiş her yerine ıssızlıklar,
Ufuklardan sade iki yıldız doğmuş semasına.” (s. 69 vd.)

Tabiat şiirinde insanlar ve anılar, caddeler, sokaklar, şehirler, Boğaziçi, Çengelköy, komşular, esnaflar, dedeler, nineler anlatılıyor

Şair, **“Hatıralar Bölümü” “Kış Gecelerinde”** adlı şiirde kışın zor yaşam şartlarını, çocukların oynadığı oyunları, birbirlerine yaptıkları şakaları, ev gezmelerini ve yapılan ikramları anlatır. **“Çengelköy”**,

“Telgraf Sokağı”, “Evimiz” adlı şiirlerinde çocukluğu, gençlik yılları, sokaklarında yaşayan insanları, esnaf dükkanlarını, oturduğu evi, evin çalışanlarını, annesini, babasını, ninesini, dadısını vs. yaşadığı Çengelköy'ü ve 50 yıl sonrası Çengelköy'de meydana gelen değişiklikleri hikâye eder. Dedesinin anlattığı masalları, disiplini, her gün spor yaptığını unutamadığını dile getiriyor.

“Boğazın her yeri bir parça değişmiş şimdi,
Yine Çengelköy'ü lâkin öyle!
Bahçeler, bağlar, ağaçlar, evler...
Yine sessiz, yine sakın öyle,
Elli yıl köyden uzak kalmışken

*Tanıdım: İşte benim doğduğum ev!
İşte eski mahallem, sokağım!
Geçiyor aynı sokaktan hâlâ
Kendi halinde vakur insanlar...
İşte fasılasız dört mevsim
Köye lezzet dağıtan bostanlar... ” (Çengelköy, s.103 vd.)*

Ağut

“Ağutlar” bölümünde **“Vasiyet”, “Şairin Ölümü”, “Ecel”, “Var Olmak, “Yok Olmak Meselesi”, “Üç Buut”** şiirleri yer alır. Şair, **“Vasiyet”** şiirinde iki yüzlü insanlardan yakınıyor. “Şairin Ölümü” n de ise İnsanların hayattayken yakınında bulunanların cenazesinde onu yalnız bıraktıklarını, dostlarının onu hiç hatırlamadıklarından bahseder. **“Var Olmak, Yok Olmak Meselesi”nde** her şeye rağmen hayatın güzel olduğunu, insanın bu dünyaya geçici bir süreliğine geldiğini, sonuçta ölüm olduğunu hatırlatır. (s.119 vd.)

Ölüm, vatan sevgisi, kahramanlık, vefakarlık

“Memleket Şiirleri” bölümünde **“Anadolu Toprağı”** nda vatan sevgisini, özgürlüğün anlamını, gurbette yaşamanın zorluğunu ve duyulan hasreti dile getirir. (s.132 vd.) **“Eğri Kılıç” ve “Rumeli Hisarları”** şiirleri geçmişin hatıralarını canlı tutmak; **“En Güzel Ölüm”** şiirinde şehitlerimiz saygı ve ihtiram, en güzel ölümün rahat yatakta değil, vatan, millet ve din uğrunda savaşıp ölmek olduğunu ifade ediyor. (s.136)

“Atatürk’ün Ölümü” şiirini hece vezniyle beyitler halinde yazmıştır. Atatürk’ün vefatıyla duyduğu üzüntüyü dile getirir. Beyitler birbiriyle kafiyeli. **Atatürk’ü** “harbin aslan yelesi ve sulhun ise ufuklarda yanan bir meşalesi olarak” görüyor. Tabutunun ardından genç ihtiyar, kadın erkek, çoluk çocuk herkesin gözyaşı döktüğünü belirtiyor. (s.139)

“İstanbul’un Fethi’nde ise fethin nasıl gerçekleştiğini, yapılan hazırlıkları, savaşın başlamasını ve savaş esnasındaki hengâmeyi ve korkuları ve zaferi ve süruru, coşkuyu anlatır. (s.140 vd.)

“Kitabın Kervan” bölümünde insan hayatının sürekliliği, geçirdiği evreler ve en

sonunda ölüm kervanına katıldığını ifade eden şiirler vardır. Şair bu kitabında şiir konusunda çok iddialıdır.

O, ölçüsüz, kafiyesiz ve şekilsiz bir şiir yazılamayacağını ifade eder. **“Vezin, kafiye ve şekil şiirin uzviyetindendir. Ona aykırı olamaz. Vezinsiz, şekilsiz, kafiyesiz şiir, ayağı ile resim yapan kolsuz ressam gibi normal bir sanat olmadan çıkar. Şiirde vezin, kafiye ve şekilden bıķış, yenilerin eski üstatlarının söylediklerini tekrarlamaktan ileri gelmektedir. Şairin kusurunu edebiyatın tamamına yükleyemeyiz. Şair eskilerin yerine yeni şeyler söylemek ve kafiye ve vezne uygun olarak yeni şekiller geliştirmelidir.”** diyen Orhan Seyfi eski şairleri taklit edip, yeni bir üslup ve tarz geliştirmeyen şairleri yermektedir. (s.147 vd.)

“Ölüm ve İhtiyarlık” ta insanın ölmeden önce öldüğünü, ihtiyarlamakla birlikte gözlerinin çökerek bir tabuta gömüldüğünü, gücünün tükendiğini, dişlerin dökülerek suskunlaştığını ifade ediyor. (s.151)

“İncir Ağacı”nda incirlerin ham meyvelerini insanın çocukluk çağına, sararıp morarmasını olgunluk çağına, yaprakların koparıp meyvelerin ezilmesini de ihtiyarlık ve ölüme benzetmiş olabilir.

“Üç Dünya” şiirinde insan hayatının üç evresini, genç iken aşık, biraz orta yaşa doğru ilerledikçe sermaye biriktirmek için çok çalıştığını, sonra da ihtiyarlayınca, güçten düşünce her şeyin boş olduğunu, günlerini pişmanlıkla geçirdiğini ifade eder. Şekil ve kafiye olarak da klasik değil yeni bir üsluptur. (s.156) bu bölümün diğer şiirleri; **“Grafik”, “Güzeller ve Biz”, “Talih Kuşum”, “Dost”, “Son Perde”, “Gence Hiciv”, “Ben Ölürsen”, “Düşmeye Gör”, “Kardeşlik”, “İki Şey”.** **“Düşme”** de düşenin dostu olmayacağı, dost ile düşmanın bir olduğunu; **“Kardeşlik” te** kardeşlerin evvelden beri birbirlerine hasım

olduğunu, “İki Şey” de kirpiden post, insandan dost olamayacağını söyler. İnsanların dostluğundan ümitsizdir. (s.163 vd.)

“Münacatlar” bölümünde ise üç münacat, bir tevhit, iki dua vardır.

“Münacat I” de ve “Neredesin?” dünyada çekilen azapların işkencelerin bitmesi,

Birlik

“İkilik yok birlik var
Yalnız bunda dirlik var
Yalnız bundadır felah
La ilahe illallah...” (s. 178 vd.)

İman

“Doğruluk sendedir, fazilet sende;
Aranan en büyük hakikat sende
Sensiz ne ilim olur ne ahlak olur! ...” diyen şair, Allah’ın sıfatlarını överek tasdik etmekte, hayır ve şerrin ondan geldiğine ve ahiret gününe inancını tazelemektedir.

“

Fırtına ve Kar” bölümü aynı ismi taşıyan tek bir şiirden ibarettir. Tabiat olaylarını en güzel ifade eden şiirlerinden birisidir. Şair bu şiirinde hece vezniyle aruzu birleştirmiştir. Kar ve fırtınaya insanı özellikler vasfederek

Fırtına çok öfkeli bir insana, kar da elinde neyi kapıya gelen bir dervişe benzetilmiştir.

Allah’tan bir yol gösterme ve yardım isteği, adaletin sağlanması için yakarış vardır. “Dua I” ve “Dua II” karanlık yolların ışması, insanların birbirine sevgi ile bağlanması için Tanrı’dan istekte bulunmaktadır. “Birlik” ve “İman” ise tevhitir. Allah’ın birliğini, her şeye gücü yettiğini tasdik ederek her şeyi ondan istemektir.

kişileştirme sanatını doruk noktasına ulaştırmıştır. **Terci-i bent** şeklinde yazılmıştır. Fakat mısralar bazı yerlerde bir veya iki kelimeye inmiştir.

“Fırtına:

Kudurmuşsan denizlerden intikam al
Ufuklardan zalâm al!
Ağaçlar yık, bulutları çak çak et!
Bütün dünyayı istersen helak et,
Fakat yalnız
Benim sessiz ve ıssız
Şu hücremden çekil, hülyamı bozma
Benim rüyamı bozma

....

Ey div!
Kudurmuşsan denizden intikam al!
Ufuklardan zalâm al!

...

Kar:

...Görünce kalbimi oynattı bir küçük lerziş,
Garip çehreli, asar-dide bir derviş.
Elinde buzdan bir asa, koltuğunda bir ney var;
Omuzlarında uzun, bembeyaz uzun saçlar...

...” şiirde de görüldüğü gibi fırtına bir deve, kar da zayıf, uzun beyaz saçları ve koltuğunda ney olan miskin bir dervişe benzetmiştir. Şiirin bölümleri aynı cümlelerle birbirine bağlanmaktadır.

“İşte Sevdığım Dünya” “Su”, “Uçak Filosu”, “Kırlangıç”, “Leylek”, “Gelincikler”, “Horoz”, “Kirpi”, “Balıkla Kedi”, “Sivrisinek”, “Benimle Kaplumbağa”, “Geyik Anne”, “Köpeğin Dili”, “Tavuklar ve İnsanlar”, “Arılar”, “Yağmur”, “Irmak”, “Başak”, “Sen ve Ben”... şiirleriyle **Orhan Seyfi Orhon**, insanla hayvanların, insanla tabiatın iç içe olduğu, ihtirassız, hoş görülü olduğu barışık bir dünyadan hoşlanmaktadır. “**Uçak Filosu**” nda, ateş böceklerini uçak filosuna benzetmiştir. Hep şikâyet ettiğimiz sivri “**Sinek**” in vızıltısını bile güzel bir musiki, sineği de bestekâr olarak kabul etmiştir. “**Kaplumbağa**” yı dünyanın yükünü sırtında taşıyan bir adama, “**Tavuklar**”ın bir yudum su içince Allah’a şükrettiklerini, doymak bilmeyen aç gözlü insanların nimete nankörlük etmemelerini, tavuklardan ibret almalarını önermektedir.

Orhan Seyfi Orhon Kimdir?

Orhan Seyfi Orhon, XX. Yüzyıl Türk şiirine temiz, duru bir Türkçeyi en güzel kullanan, şiirin sesini ve ahengini veren bir şairdir. Milli edebiyatın öncülerinden olan şair, **Ziya Gökalp’in** teşvikiyle aruzu bırakıp hece vezniyle yazmaya başlamıştır. **Halit Fahri Ozansoy, Faruk Nafiz Çamlıbel Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç** tarafından başlatılan hece vezniyle şiirler yazmayı kabul eden **Orhan Seyfi**, yeni vezne yeni şekiller de katarak orijinal bir tarz geliştirmiştir. Aruzu Türkçeye uygulamada üstün bir başarı göstermiş, aruzun bazı kalıplarını hece vezninin içine katarak şiirde ses ve hareketliliği sağlamıştır. Şair, “Şekilsiz, kafiyesiz ve vezinsiz şiir yazılmaz.” demektedir.

Hayatı

1890’da **İstanbul Çengelköy’de** doğan **Orhan Seyfi**, **Miralay Emin Beyin** oğludur. Annesi **Nimet Hanım’dır**. Havuzbaşı’nda ilk mektebe başlayan **Orhan Seyfi**, 1902’de ilk mektebi, 1905’te **Beylerbeyi Rüştiyesini**

bitirmiştir. 1909’da **Mercan İdadisinden**, 1914’te **Hukuk Mektebinden** mezun olmuştur. Aynı Tarihlerde **Meclisi Mebusanın II. Katipliği’nde** çalışmaya başlamış, **Meclis kapanıncaya** kadar bu görevde kalmıştır.

Şiire çocukluk yaşlarında başlayan şair bir taraftan gazetelere röportaj, şiir ve makale hazırlarken diğer taraftan okullarda öğretmenlik yapmıştır. 1920’de **Celal Sahir Erozan’ın** başlattığı “**Beş Hececiler**” (**Faruk Nafiz, Enis Behiç, Yusuf Ziya Ortaç**) in grubuna katılmış ve milli edebiyata yönelik şiirler yazmıştır.

İlk şiirleri aruzla, daha sonra hece vezniyle, bazen aruz ve hece karışık yazmıştır. 1910’da on beş günde bir çıkan “**Hıyaban**” dergisini çıkararak şiirlerini burada yayınlamıştır. **Ziya Gökalp’le** tanıştıktan sonra hece vezniyle yazdığı şiirleri **Türk Yurdu, Yeni Mecmua, Yarin** gibi dergilerde yayınlamıştır.

Yusuf Ziya ile 1922’de mizah dergisi **Akbaba’yı** çıkardı. 1924-1927 yılları arasında “**Papağan**”, “**Yeni Kalem**” mizah dergilerini, 1924-1926 yılları arasında “**Resimli Dünya**” adında çocuk dergisini çıkardı. TBMM’de 8. Dönem Zonguldak ve 13. Dönem İstanbul Vekilliği görevinde bulundu. Birçok dergi çıkartan ve **Ulus, Cumhuriyet, Son Havadis** gibi gazetelerde şiirleri ve makaleleri yayınlanan **Orhan Seyfi Orhon**, 22 Ağustos 1972’de vefat etti. Zincirlikuyu Mezarlığına defnedildi.

Eserleri:

Şiirleri: *Fırtına İle Kar* (1919), *Peri Kızıyla Çoban Hikayesi* (1919), *Gönülden Sesler* (1922), *Kervan* (1935, 1964), *O Beyaz Bir Kuştu* (1941), *İstanbul’un Fethi* (1953), *İşte Sevdığım Dünya* (1962), *Tüm Şiirler* (1970)

Antoloji: Hayat Bilgisi Şiirleri (I-III 1929, 1930),

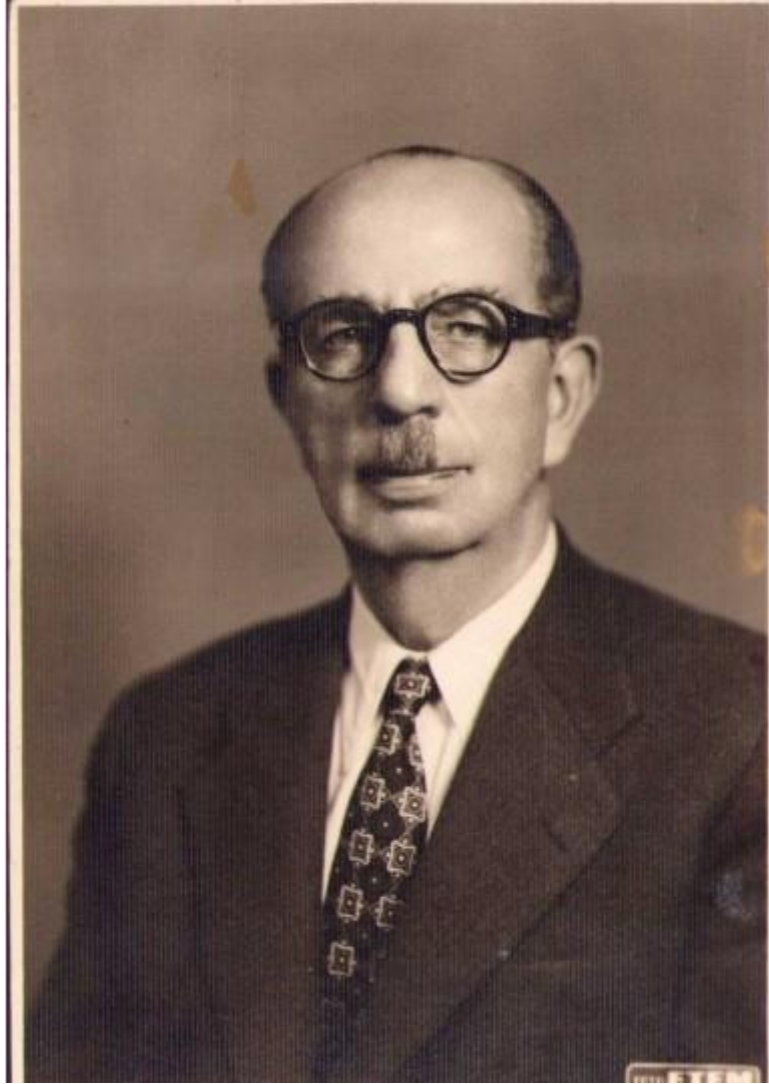
Hikâye ve Roman: Kerem İle Ashi (1938), *Çocuk Adam* (1943)

Sonuç

Milli edebiyatımızın gelişmesinde şiirleriyle, hikâye ve romancılığıyla büyük hizmetler eden **Orhan Seyfi Orhon’u** her Türk

gencinin yakından tanıyıp, şiirlerini, nüktelerini, Türk dilinin gelişmesine verdiği katkıları okuması gerekmektedir. Bugün **“Türkçe ile ilim yapılmaz”, “Türkçe ilim dili değildir.”** diyenlere en güzel örnek Türkçe ile yazılmış romanlar, hikâyeler, oyunlar ve şiirlerdir. Yine **Atatürk’ün** yazdığı **“Geometri”** kitabı, Türkçenin ne kadar harika bir ilim dili olduğunu göstermektedir. *Masallarımız, destanlarımız, şiirlerimiz, atasözleri ve bilmecelerimiz, efsanelerimiz, mitlerimiz, folklorumuz* Türkleri millet yapan ve ayakta tutan temel değerlerimizdir. Bunları da ancak halkın anlayacağı sade bir Türkçe ile yazılmış eserlerde bulabiliriz.

Orhan Seyfi sadece bir şair değildir. Onun yazarlık ve dergicilik yönü de çok güçlüdür. Çocuklar için çıkardığı dergiler, yetişkinler için çıkardığı dergilerde milli konuları işlemiş, önce aruz sonra da hece vezniyle şiirler yazmış, gençleri dergiciliğe özendirmiştir. 22 Ağustos 1972’de Hakk’ın rahmetine kavuşan Orhan Seyfi Orhon’u şükran ve saygı ile yad ediyor ve mekanının cennet olmasını diliyorum. Ahirete intikal etmiş olan tüm şair ve ediplerimize Allah’tan rahmet, hayatta olanlara da sağlıklı bir yaşam temenni ediyorum.

Orhan Seyfi ORHON